

მედია ღლონტი

სულხან-საბა – მსახური ძისა და სიტყვისა

სულხან-საბა ორბელიანის ღვაწლსა და შემოქმედებას მონო-ლითურად კრავს საზოგადო ტკივილი: ქართული **ენის**, საკუთარი **მამულისა** და ქრისტიანული **რწმენის** გამოჯანსაღებისათვის ზრუნ-ვა. ამ ტკივილის სამივე ჭდე სულხან-საბას ყველა ჟანრის თხზულებ-ბაში აღიბეჭდება, უწინარესად კი – „**ლექსიკონი ქართულის**“ აგების საგულისხმო **მეთოდოლოგიითა** და იგავ-არაკთა კრებულში „**სიბ-რძნე სიცრუისა**“ უბადლოდ განსახოვნებული **ქრისტესმიერი კე-თილმწეველობის** იდეით [ღლონტი 2009: 128].

ამას ადასტურებს როგორც „ლექსიკონი ქართულის“ სალექსი-კონო განმარტებათა საგანგებო დამოწმებანი ეკლესიის წმიდა მამა-თა ნაშრომებიდან, ისე თხზულების „სიბრძნე სიცრუისა“ ყველა არაკსა და სიუჟეტურ ქარგაში თანმიმდევრულად გატარებული არა-კობის, ანუ **იგავიანად თქმის** ის სულხან-საბასეული პრინციპი, რო-მელიც მსგავსია **უფალი იესო ქრისტეს იგავური** ქადაგებისა და თხრობის ევანგელური წესისა [სირაძე 1992: 140; ღლონტი 2009: 161-162].

სიტყვა და სიტყვიერება

„ლექსიკონ ქართულში“, **სიტყუის** სალექსიკონო ბუდეში, სულხან-საბა ორბელიანი განმარტავს **სიტყვის** რაობას, **სიტყვის გამოთქმის** რაგვარობასა და **სიტყვიერი გადმოცემის** სტილს. საგუ-ლისხმოა, რომ ყოველივე ეს, შესაბამისი მხატვრული ფორმითა და გამიზნულობით, იგავ-არაკთა კრებულში („სიბრძნე სიცრუისა“ მთე-ლი თავისი სრულყოფილებით წარმოჩნდება.

სიტყვის რაობის განმარტებისას სულხან-საბა თავის ლექსი-კონში ბრძანებს: „**სიტყვა** ეწოდების ერთსა სიტყვასა (სიტყვათა) თქმულთა სიბრძნითა თვისითა“. იგი გულისხმობს საკუთრივ **სი-ტყვის** დაბადებას, ქმნადობას, რომლის პირველმიზეზად დასახელებულია **სიბრძნე**, ვითარცა ზეციერი შემოქმედისა და ღმერთის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სახელდება და ამგვარი კვალიფიკაციით განმარტებულია **სიტყვის** თავდაპირველი ბუნებითი თვისება – **სიბ-**

რძნე, ვითარცა **სიტყვის** ღვთაებრივი ბეჭედი. **სიტყუის** სალექსიკონო ბუდის დასაწყისშივე ქართველი ლექსიკოგრაფი სწორედ ამის დასტურად იმოწმებს პირველი თავის პირველ მუხლს წმიდა იოანეს სახარებიდან: „პირველითგან იყო სიტყუაჲ, და სიტყუაჲ იგი იყო ღმრთისა თანა, ღმერთი იყო სიტყუაჲ იგი“ (იოანე 1, 1).

წმიდა იოანე ოქროპირის განმარტებით, ამ სახარებისეულ უწყებაში: „ესე სიტყუაჲ – მხოლოდშობილი არს ძე ღმრთისაჲ“. წმიდა ბასილი დიდის თქმით კი: „**სიტყვა** აქ არის **ძე**, **ხატი მშობლისა**, ანუ – **იესო ქრისტე**, შდრ: **სიტყუა** – საღვთისმეტყველო შინაარსით არის „**საღმრთოა სიტყუაჲ**“ [ნოსელი 1989: 208].

ამგვარი დამოწმებით სულხან-საბა გვაწვდის უმნიშვნელოვანეს ქრისტიანულ დოგმატს ადამიანის პირველხატის შესახებ: ერთ-არსი სამება ღმერთის უზენაესი ნებით, ადამიანს მიენიჭა ღვთის ხატება და მსგავსება (შესაქმე 1,26); თუმცა **ჰიპოსტასურად**, ანუ სამება ღმერთის პირთა მიმართებით, **ადამიანი** ამასთანავე არის სამების მეორე პირის – **ძე ღმერთის ხატი**; და რამდენადაც მხოლოდშობილი ძე, თავის მხრივ, ხატია მამაღმერთისა, იმდენად ადამიანი არის **მამაღმერთის ხატის ხატი** [ორჟონია 2017].

გავიხსენოთ, რომ სავედრებელ-სამადლობელ ლოცვებში განკაცებულ ძე ღმრთისას ჩვენ ვიხსენიებთ **სიტყუად**: „განმწმიდე მე, **სიტყუაო**“, „მომეც მე სიტყუა, **სიტყუაო ღმრთისაო**, რაფთა ღმობიერად გილაღადებდე“; ასევე „**სიტყუად ღმრთისა ცხოველისად**“, გარეშემოუწერელ „**სიტყუად მამისად**“, „**განჯორციელებულ სიტყუად**“, ხოლო ჩვენი მფარველის – ღვთისმშობლის შობის კონდაკში იგი იხსენიება როგორც „**ეტლი სიტყვსაჲ**“.

და რაკი განკაცებული ძე ღმრთისა იესო ქრისტე არის „**სიტყუა**“, „**სიტყუად ღმრთისაჲ**“, მაშასადამე, ორბუნებოვანი (სულისა და ხორცის მქონე) **ადამიანი** ხატია „სიტყვსა ღმრთისა ცხოველისა“ – ღვთის სიტყვისა, **სიტყვა-ლოგოსისა!** (ბერძნ. **ლოგოს** „სიტყვა; ქრისტე“).

წმიდა მამათა რწმუნებით, სწორედ ამით აიხსნება ზეციერი შემოქმედის ის უდიდებულესი წყალობა, რომელიც ხილული სამყაროს ქმნილებათაგან მხოლოდ ადამიანს ებოძა და მის (ადამიანის) ღვთის ხატებისებრიობას განაპირობებს, ეს არის: **გონიერება**, **მოაზროვნეობა** („სული გონიერი“), **სიტყვიერება**, **მეტყველება** („სული სიტყვერი“) და **შემოქმედებითობა** (ასევე თავისუფალი ნებელობა სუ-

ლის უკვდავება, სიწმინდე და მეუფებრიობა), რისი მეოხებითაც კაცობრიობის რჩეული შემოქმედებით მოღვაწეობას ახორციელებენ და მეცნიერებისა თუ ხელოვნების მრავალფეროვან ნიმუშებს ქმნიან.

სიტყვის თქმის სიბრძნე

„ლექსიკონ ქართულში“ სულხან-საბა **სიტყვის გამოთქმის** რაგვარობას კიდევ ერთი საყურადღებო მახასიათებლით წარმოაჩენს და ერთმანეთისგან განასხვავებს **ხმოვან სიტყვას** და **შინაგან მდებარე სიტყვას**: „განიყოფების სიტყვიერებად სულისაჲ შინაგან მდებარისა სიტყვისა და ჳმოვანისა მიმართ“.

წმიდა იოანე დამასკელის „გარდამოცემაზე“ დაყრდნობით, ქართველი ლექსიკოგრაფი საფუძვლიანად აანალიზებს ორივე სახეობის სიტყვისგებას. **ხმოვანი** (იგივე – **წარმოჩენილი**) **სიტყვისაგან** განსხვავებით, **შინაგან მდებარე სიტყვა** (იგივე – **შიგანმდებარე სიტყვა, განგულისიტყვა, შეგულისიტყვა**) – გაუხმოვანებელია, წარმოუთქმელია. იგი სულხან-საბას მიერ განისაზღვრება, ვითარცა „მოდრაობა სულისაჲ“, რომელიც არის „განმსიტყველობითსა ძალსა შინა ქმნილი“. „განმსიტყველობით ძალაში“, ცხადია, სულიწმიდის ძალისხმევა იგულისხმება, რომლის მეოხებითაც ფიქრსა თუ სიზმარში მდუმარედ ვეზრახებით საკუთარ თავს.

სალექსიკონო განმარტებათა სარწმუნოობის მიზნით „ლექსიკონ ქართულში“ სულხან-საბა მსგავსად ამისა უხმობს და ლექსიკოგრაფიული ოსტატობით იყენებს სათანადო საღვთისმეტყველო განმარტებებს ეკლესიის სხვა დიდ წმიდა მამათა თხზულებებიდან: წმიდა გრიგოლი ნოსელის „პასუხი ექუსთა მათ დღეთათვის“, „კაცი-სა შესაქმისათვის“, წმიდა იოანე დამასკელის „მართლმადიდებელი სარწმუნოების ზედმიწევნითი გარდამოცემა“ და სხვათა.

ფრიად საგულისხმოდ არის ნაჩვენები, რომ ამგვარი დამოწმებით სულხან-საბას მიერ საგანგებოდ მოინიშნება **სიტყვის** „ზეადმატებული“, ლოგოსური შინაარსი, შდრ.:

„საბას იგავები საერო ხასიათისაა, მაგრამ ისინი არ შეიძლება მოწყვეტილი იყოს ევანგელურ პირველსათავეს... ლოგოსი სამყაროს შინაარსია, იგი გამოხატავს სამყაროსთან ღვთის მიმართებას – ლოგოსი ქრისტე ღმერთია“ [სირაძე 1992: 140; სირაძე 1978: 245-327; შდრ.: სირაძე 1969]. მკვლევარი ასკვნის, რომ საბა ჩვეულებრივ მოი-

ხილავს და გულისხმობს **სიტყვის** ორგვარ მნიშვნელობას – ყოფითსა და საღვთისმეტყველოს.

მაშასადამე, **სიტყვა**, როგორც „ყოფიერების უნივერსალური ნაწილი“ ისევე აერთიანებს „ღვთაებრივსა და ადამიანურს“, როგორც **ლოგოსით** ერთდროულად განიხილება **მე ღვთისა** და **მე კაცისა**.

მეორე მხრივ, თავისი უზადლო იგავური გამოცანა-სათაურით – „სიბრძნე სიცრუისა“ – სულხან-საბა მკითხველს აიძულებს, ჩაუკვირდეს **სიბრძნითა თვისითა** გამოთქმულ სიტყვას, რომელიც მან წარმოაჩინა სიცრუით, ანუ მხატვრულ-იგავური სამოსით. **სიტყვა**, შემკული **იგავური** სამოსით, კრებულში „სიბრძნე სიცრუისა“ **საკუთრივ სიტყვის** (სალექსიკონო ერთეულის) ბუნებით თვისებას (სიბრძნეს) მხატვრულად გააცხადებს და გვარწმუნებს, რომ **მხატვრული სიტყვის თქმის სიბრძნე** კეთილთან ზიარებაა, რამეთუ თავად **სიტყვის** ბუნებითი თვისებაა **სიბრძნე**, რომელიც კეთილია თავისი არსით.

იგავ-არაკთა კრებულში „სიბრძნე სიცრუისა“ **სიტყვის თქმის** რაგვარობის შესანიშნავი მხატვრული თვალსაჩინოებაა ე. წ. სამეფო კარის ზნეობრივი კოდექსი – ლეონის, ჯუმბერისა და რუქას „ვაზირთა წესები“, „წესი მეფეთა“ და „მეფისა თანა მყოფთა“ წესები, ასევე არაკებსა და სიუჟეტურ ქარგაში უხვად განფენილი სიტყვა-შესიტყვებანი, რომელთა მეოხებით სულხან-საბა მხატვრულად აღბეჭდავს **სიტყვის თქმის სიბრძნესაც** და **სიტყვის ბრძნულად** და **კეთილად თქმის** რაგვარობასაც, ესენია, მაგალითად:

*„სიტყვის თქმის ჟამი“, *„სიტყვის დროულად თქმა“, *„სიტყვის მოსმენა-გაგონება“, *„სიტყვის შენახვა“, *„სიტყვის თქმის სარგებლიანობა“, *„სიტყვის შემოწმება“, *„სიტყვის ტკბილად თქმა“, *„საამო სიტყვა“, *„ჰკუთ საფერი სიტყვა“, *„სამეფო სიტყვა“, *„სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვიანი“, *„სიტყვის მსინჯავი“, *„კარგი სიტყვა“, *„კარგი სიტყვა და ენიანი“, *„სიტყვა ტკბილი“, *„ბრძნად მოუბარი პირი და ტკბილად მოლაპარაკე ენა“, *„სიტყვის კეთილად მთქმელი“, *„წვრთათ სიტყვა“, *„მოსაწონი სიტყვა“, *„კეთილსიტყვაობა“, *„სიტყვატკბილობა“, *„სიტყვის გზა“, *„სიტყვის მდინარე“, *„ამბავტკბილი“, *„ავი სიტყვა“, *„არვარგისი სიტყვა“, *„ავსიტყვაობა“, *„ჩხუბიანსა და ავს სიტყვას ნაჩვევი“, *„ავნაქმნარი და კაის უქმნელი“, *„ავის საქმის ქმნაზე დამკვიდრებული“, *„მანკიერი ენა“, *„ენა-

მრავალი“, *„ენათ სიმრავლე“, *„ენამრავლობა“, *„ენის დამრობა“, *„მრავალი მეტყველება“.

დიდებული ქართველი მეიგავე უბადლო მაღალმხატვრული ოსტატობით იყენებს სიცრუე-არაკობის ფართომასშტაბური ალეგორიზმის შესაძლებლობებს: სიბრძნეს იგი იგავური სახისმეტყველებითი (ტროპული, „არაკობითი“) მნიშვნელობით წარმოაჩენს და მკითხველს ამავდროულად მიანიშნებს ამ სიბრძნის სიბრძნისმეტყველებით (საღვთისმეტყველო) გააზრებაზეც.

ასე რომ, სულხან-საბა ორბელიანის იგავარაკულ თხზულებაში „სიბრძნე სიცრუისა“, ერთი მხრივ, თანაარსებობს საზოგადოდ მანკიერების არაკობითი მხილება და ქრისტიანულ-ზნეობრივი მოძღვრების დიდაქტიზმი, მეორე მხრივ კი, ტახტის მემკვიდრის, – **მე მეფისას** აღზრდის საჭირობოროტო საკითხის განვითარებით, საგანგებოდ წარმოაჩნდება ქრისტიანული კეთილმწყემსობის იდეით აღბეჭდილი **სიტყვა**.

„სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვიანი“

სწორედ ამ უკანასკნელის (ტახტის მემკვიდრის, მე მეფისას, ქრისტიანული კეთილმწყემსობის იდეის) დიდებულ მაგალითად გვესახება თხზულებაში „სიბრძნე სიცრუისა“ ლეონისეული აღზრდის მეთოდის შეუდარებელი სულხან-საბასეული იგავთმეტყველებითი შეფასება:

„(მეფე ფინეზმა) ნახა... მოისმინა **სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვიანი** (ლეონისა). დიდად მოეწონა (იგი)“ [სულხან-საბა 1979: 48].

ამ მხატვრულ-იგავურ სიტყვაში – „სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვიანი“ – თვალსაჩინოვდება სათქმელის უხილავი და ხილული, ანუ ღვთაებრივი და ადამიანური, სულისმიერი და ხორცისმიერი შინაარსისა და სათქმელის თანაარსებობა. მეფე ფინეზი და აღმზრდელი ლეონი თანამოაზრებლად გვესახებიან მომავალი მეფის ჭეშმარიტი დანიშნულებისა და მოვალეობის საკითხში. ამგვარი თანამოაზრებობა კეთილგონივრულია, ვინაიდან მეფისთვისაც და აღმზრდელისთვისაც მისაღებია არა მარტო **თქმული** „სამეფო სიტყვა“, არამედ **ქმნულიც** – „საქმიანი სიტყვაც“.

ლეონის „სიტყვა“ – მისი წვრთნილობის კონცეფცია – მეფისათვის სწორედ იმიტომ არის მისაღები, რომ იგი „საქმიანია“, განხორციელებადია, ის **სიტყვაა**, რომელიც უცილობლად იქცევა **საქმედ**. ლე-

ონი იგია, რომელსაც, წმიდა მამის სიტყვით რომ ვთქვათ, „ძალ-უც საქმით ქმნად“ და „იქმოდის სიტყუათა მათ საქმით“ [ოქროპირი 1993: 7].

მაგრამ მეფისათვის არანაკლებ (და იქნებ უფრო მეტადაც!) მნიშვნელოვანია ლეონის საქმის „სიტყვიანობა“, მისი „საქმე სიტყვიანი“.

რა შეიძლება იყოს აქ „სიტყვა“? რას უნდა გულისხმობდეს ქართველი მეიგავე ამ დროს „სიტყვიანში“? რა ან რომელი საქმეა „სიტყვის“ დამტევნელი და შემცველი?

ლეონის „სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვიანის“ გამო თხზულების ავტორი მკითხველის ყურადღებას მხოლოდ მას შემდეგ წარმართავს, რაც ძე მეფისას აღზრდის ნამდვილი განზრახვა და გამიზნულობა გაცხადდება. მიზანი ამ აღზრდისა ერთადერთია – **კეთილმწყემსობა**. კეთილმწყემსობის იდეა კი, როგორც უკვე დავრწმუნდით, სულხან-საბამ უშუალოდ დააკავშირა მეფობის ტვირთის ღირსეულად გაწევასთან და იგი „**მწყემსი კეთილის**“ – **ძე ღვთისას და ძე კაცისას** ქრისტიანულ-ბიბლიური შინაარსით აღბეჭდა. სულხან-საბა ორბელიანის რწმენით, კეთილმწყემსობაა ერთადერთი გზა ჭეშმარიტი მეფობის განხორციელების საქმეში. ეს გზა არის უფალი იესო ქრისტე – იგივე „გზა“, „კარი“, „პური ცხოველი“, „ვენახი ჭეშმარიტი“, „მწყემსი კეთილი“, „ძე ღმრთისა“, „ძე კაცისა“, და „სიტყვა“, ანუ – „ლოგოსი“!

წმიდა გრიგოლი ნოსელი ამჯერადაც შეგვახსენებს, რომ „სიტყუა“ საღვთისმეტყველო შინაარსით არის „საღმრთოდ სიტყუად“ (ნოსელი). საქმე ის არის, რომ შესაქმისეულ ფორმულირებაში იპოსტასური სიტყვის საიდუმლო აისახება ზმნური ფორმით „თქუა“: „და თქუა ღმერთმან: იქმენინ ნათელი! და იქმნა ნათელი“ (დაბადება 1,3). წმიდა მამათა აღიარებით, ორივე – „თქუა“ და „იქმნა“, ანუ – „სიტყვა“ და „საქმე“ – ერთმანეთის მიმართ სრული შესატყვისობა და იგივეობაა; შდრ.:

„სიტყუად ღმრთისაი საქმე არს და ყოველივე დაბადებული სიტყვთა მისითა დაიბადების“ [ნოსელი 1989: 207]; „რამეთუ მან თქუა და იქმნეს, თავადმან ამცნო და დაებადნეს“ (ფსალმუნნი 32, 9).

ეს ნიშნავს, რომ სამყაროს შესაქმეში „თქმა“ და „ქმნა“ ერთი იყო, ერთბაშად, „მყისსა შინა“ აღსრულდა ნივთიერი დაბადება სოფლისა [ნოსელი 1989: 348, 349].

„სიტყვა“, ვითარცა თანასწორი პირი მამა ღმერთისა და სული-სა წმიდისა, ერთარსი სამების ამ ორ პირთან ერთად თანამონაწილეობს სამყაროს შესაქმნეში, რაც „დაბადების“ პირველი თავის პირველივე სამი მუხლით არის დამოწმებული წმიდა წერილში (იხ. დაბადება 1,1-3 და შდრ. ფსალმუნნი 32,6, იოანე 1,3).

ყოველივე ამის გათვალისწინებით, გასაგები ხდება, თუ რა შეიძლება იყოს „სიტყვა“ განსახილველ იგავურ ქარაგმაში – „სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვიანი“: „**სიტყვა**“ აქ იგავურად მოგვინიშნავს და განასახოვნებს **ლოგოსს** („ძეო, სიბრძნეო და სიტყუაო“ – ასე ვუხმობთ უფალ იესო ქრისტეს არსების ხატის სადიდებელ-სავედრებელ ლოცვაში; შდრ.: „დაბადებულთა შორის ხილული სიბრძნე სიტყუავე არს“ [ნოსელი 1989: 208; 270-272]).

ამ იგავური ქარაგმის წმინდა ყოფითი შინაარსიდან იოლად ამოიკითხება **სიტყვის საქმედ ქცევისა** და **საქმის სიტყვისაებრ**, განზრახვისაებრ აღსრულების იდეა, მაგრამ ქარაგმაში შესაძლებელია მოვიძიოთ საღვთისმეტყველო გააზრებაც: ლეონის სიტყვა და საქმე ერთია (შდრ.: ოთარაანთ ქვრივის „თქმა და ქმნა ერთი იყო“). იგი არ ჰგავს იმ ფარისეველთ, რომელნიც „თქვან და არა ყვიან“ (მათე 23,3). სიტყვას ლეონი „საქმით იქმს“, ვითარცა შემოქმედი ღმერთი, რომელმაც „თქუა და იქმნეს“. ამასთანავე, ლეონის **საქმედ**, მისგან ქმნილიც და ნაქმნარიც – **სიტყვისებრია**. გავიხსენოთ „საქმის“ თავად სულხან-საბასეული განმარტება:

„**საქმე** – მოქმედება სიტყვიერი და რაიცა; მოქმედება სიტყვიერებრივი; საქმე არს მოქმედება რისამე“ [სულხან-საბა 1991: „საქმის“ ქვეშ]; შდრ. ზემოთ მოხმობილი ციტირებანი წმიდა გრიგოლი ნოსელის განმარტებიდან [ნოსელი 1989: 207, 208].

აქედან გამომდინარე, „საქმე სიტყვიანის“ იგავური ქარაგმა გვკარნახობს, რომ ლეონ აღმზრდელის **საქმე** შეიცავს „**სიტყვას**“, ანუ **ლოგოსს**, ვითარცა შემოქმედ ძალასა და ღვთისამიერ სიტყვას – „საღმრთო სიტყვას“. ხაზგასმულად აღინიშნება, რომ „საქმისა“ და „სიტყვისა“ საღვთისმეტყველო სემანტიკაში მოიპოვება საერთო მნიშვნელობა – „შემოქმედი ძალა და პრინციპი“ [ნოსელი 1989: 362,371]. ამიტომ ისიც საგულვებელია, რომ ლეონის მხატვრულ-იგავურ სახეში სულხან-საბა ჭვრეტს **სიტყვისა და საქმის შემოქმედისეულ განმხორციელებელს**. ფინეზის ყველაზე ტკბილი და კეთილი ნაყოფი – მე მეფისა ჯუმბერ – სწორედ ლეონის სიტყვითა და საქმით არის მო-

წეული, „დაბადებული და ქმნული“. ამავს უნდა მიგვანიშნებდეს ლეონის წვრილობით აღტაცებული ვაზირ სედრაქის შემახება: „არც ჯუმბერ ულეონოდ და არც ლეონ უჯუმბეროდ!“ [სულხან-საბა 1979: 87].

ამ მხრივ, ასევე საგულისხმოდ გვესახება ის, რომ ძე მეფისა ჯუმბერის მეფედ „ქმნის“ პროცესში ჯერ ითქმება სიტყვა (სედრაქის დალოცვა), შემდეგ იქმნება საქმე (ლეონის წვრილობა) და ბოლოს გამოიღება ნაყოფი – ძე მეფისას მრწამსი, მისი ახალი სიტყვა. ისიც ანგარიშგასაწევია, რომ სიტყვაც, საქმეც და ნაყოფიც მეფე ფინეზის დიდ მოწონებასა და სიხარულს იწვევს [სულხან-საბა 1979: 26-27;36].

წინამდებარე წერილში შემოთავაზებული მოკლე ანალიზი გვკარნახობს, რომ სულხან-საბა ორბელიანის ღვაწლს, მის თავდადებულ მსახურებას როგორც **კაცობრივი სიტყვისადმი**, ისე **სიტყვა-ლოგოსისადმი** – **ძე ღმრთისადმი**, ზედმიწევნით სრულად გამოთქვამს ტერმინი **ფილოლოგი**, რამეთუ ამ დიდებულ ქართველ მესიტყვეს მოპოვებული აქვს უზენაესი უფლება, განაცხადოს:

„**ფილო ლოგოს**“ – „**მიყვარს სიტყვა**“,

რაც საღვთისმეტყველო გააზრებით ასე ითარგმანება:

„**მიყვარს ქრისტე**“!

ლიტერატურა

ახალი აღთქმა 1995 – „ახალი აღთქმადი უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი“, საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა, თბილისი.

ბეზარაშვილი 2004 – ქეთევან ბეზარაშვილი, რიტორიკისა და თარგმანის თეორია და პრაქტიკა გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებათა ქართული თარგმანების მიხედვით, თბილისი.

დამასკელი 2002 – წმიდა იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, ძველი ბერძნულიდან თანამედროვე ქართულზე თარგმნა, შესავალი და შენიშვნები დაურთო ედიშერ ჭელიძემ, თბილისის სასულიერო აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.

კეკელიძე 1981 – ვ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია ტ. II, თბილისი.

მცხეთური ხელნაწერი – მცხეთური ხელნაწერი, ტექსტი გამო-საცემად მოამზადა და გამოკვლევა დაურთო ელენე დოჩანაშვილმა: (მოსეს ხუთწიგნეული, ისო ნავე, მსაჯულთა, რუთი), 1981; (მეფეთა I, II, III, IV, ნეშტა I, II, ეზრას I, II, III, წიგნები), 1982; (ტობის, ივ-დიოთის, ესთერის, იობის წიგნები, ფსალმუნნი, იგავთა წიგნი), 1983; (ეკლესიასტე, სიბრძნე სოლომონისა, ქება ქებათა სოლომონისა, წი-ნასწარმეტყველთა წიგნები – ესაია, იერემია, ბარუქი, ეზეკიელი), 1985; თბილისი.

ნოსელი 1989 – წმიდისა გრიგოლ ნოსელ ეპისკოპოსისაი პეტ-რეს მიმართ ძმისა თვისისა პასუხი ექუსთა მათ დღეთათვის, ტექ-სტი გამოსაცემად მოამზადა, კომენტარი და ლექსიკონი დაურთო ედიშერ ჭელიძემ; წიგნი: საქართველოს ეკლესიის კალენდარი, თბილისი.

ორჟონია 2017 – ი. ორჟონია, ქრისტიანული ანთროპოლოგია, ჟურნალი „რელიგია“, №1, თბილისი.

ოქროპირი 1993 – წმიდა იოანე ოქროპირი, განმარტება იოანეს სახარებისა, თარგმანი წმ. ექვთიმე მთაწმიდელისა, ნაწილი I, თბილისი.

სირაძე 1969 – რ. სირაძე, სახის ცნება ბიზანტიურ ესთეტიკაში. ჟურნალი „მაცნე“, ენისა და ლიტერატურის სერია, 4, თბილისი.

სირაძე 1978 – რ. სირაძე, ესთეტიკური აზრის ისტორიიდან, თბილისი.

სირაძე 1992 – რ. სირაძე, ქრისტიანული კულტურა და ქართუ-ლი მწერლობა, I, თბილისი.

სულხან-საბა 1991, 1993 – სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკო-ნი ქართული, ავტოგრაფული ნუსხების მიხედვით მოამზადა, გამო-კვლევა და განმარტებათა ლექსიკის საძიებელი დაურთო ილია აბუ-ლაძემ, I და II ტ., თბილისი.

სულხან-საბა 1979 – სულხან-საბა ორბელიანი, სიბრძნე სიცი-რუისა, თბილისი.

ღლონტი 2009 – მ. ღლონტი, სულხან-საბა ორბელიანის იგავთმეტყველება, თბილისი.

Medea Ghlonti

Sulkhan-Saba – A Servant of the Son and the Word!

Summary

In the works of all genres by Sulkhan-Saba Orbeliani it is easy to perceive the devotion to the recovery of the Georgian language. It can be boldly said that Sulkhan-Saba served the Word of God or of the Son of the Highest, Jesus Christ and the Word of the man. The proof is the methodology of compiling “The Georgian Dictionary”, namely, the references of the dictionary entries to the works of Holy Fathers as well as the parallelism between the language of parables in “Wisdom and Lies” and the Logos – Upbringing Jumber, the son of the King, with the kind ideas of Christ.